שפרחה בה צרעת. בירושלמי מפרש דילפינן נגזר דכתיב גבי ושתי מנגזר דכתיב גבי עוזיה כשנצטרע דכתיב ביה נגזר מבית ה' (דה"ב כו): **זיל** לגבי עמון ומואב דיתבי בדובתייהו בחמרא. וקשה דהא פרק תפלת השחר (ברכות דף כח.) פריך וכי עמון במקומו יושב והלא כבר נתגיירו ובגלגלו לכך פר"ת דגרסינן הכא מואב לחוד דקרא נמי לא הזכיר אלא מואב דכתיב שאנן מואב וכברכות נמי לא גרסינן אלא עמון ומזה הטעם תמיהו ליהודה גר דעמוני לבא בקהל אבל משמע דגרי מיך לא רצו להמיר לבא בקהל לפי שלא בגלגל סנהדרין מגרים ולא בגלגל מואב ומיהו קשה דבברכות משמע בגמרא שהגמ' שנתגייר בגלגל עמון וירמייה משיב להו בגמרא שהגלגל נגוכדנצר וי"ל לפי שנתגייר היה לשון שבגלגל נקרא הכל על שמו ועליו כתיב ומסיר גבולות עמים ועתידותיהם שומתי אבל ולפי עיקר המחוכן היה ע"י נבוכדנצר[1]:

ממוכן. [2]יש מדרש שהיה דניאל ולפי שהיה נשוי לשרית שהיתה גדולה ממנו שלא היה יכול לכופה לדבר כלשונו יען לעשות כן: כל

בוליני. דלוען קטנות. כלומר דבאותו מין עצמו זה טוף חו טוחפת הוא אומר להראות את יופיה והיא לכך נתכונה שיתקבלו ביופיה: **פרילפא הוא.** פרולה היתה: **מלמד שפרחה בה צרעת.** ויליף בירושלמי מאשר נגזר עליה[2] וכתיב ויעש בית החפשית מצורע כי נגזר מבית ה' (דה"ב כו) מה להלן צרעת אף כאן צרעת: **אסוריריה.** שומרי הסוסים: **לקבל אלפא חמרא שתי.** כן העיד הכתוב עליו (דניאל ה): **פסיק ליה.** יפיג יינו מעט מעליו: **על דורדייה.** על שמריו: **וטעמא אמרו ליה.** ויפה אמרו לו דולאי כן הוא שמתוך שהאדם שקט דעתו מיושבת עליו שנאמר שאנן מואב מעבוריו ושוקט הוא אל שמריו וסיפיה דקרא על כן עמד טעמו בו וריחו לא נמר: **פסוק זה על קרבנות נאמר.** והקרוב אליו לשון הקרבת קרבן. מלאכי הצדק הזכירו לפני הקב"ה את הקרבנות שהקריבו ישראל לפניו לעשות להם נקמה בושתי ותכא אמר: **ומתנון תמתיי: כרשנא.** כלוס הקריבו לפניך כרים בני שנה: **שתר.** שתי תורים: **מרס.** שמירסו את הדם שלא יקרש ושוב לא יהא ראוי לזריקה: **מרסנא.** מירסו במנחות לבונן. ממרס לשון מגיס: **מוכן לפורענות.** עומד להיות תלוי: **מכאן שהכהיוט קופץ כראש.** שהרי מנה אותו הכתוב לבסוף אלמא גרוע הוא מכולן והוא קפץ בראש: **אלמלא אגרות ראשונות.** שהוחזק בהן שוטה בעיני האומות: **לא נשתייר משונאי ישראל שריד ופליט.** שהיו ממהרין להורגן במלות המלך באגרות האמצעיות ולא היו ממתינים ליום המועד: **אמרי מאי האי דשדר לן.** אומרים האומות מה זה שלח לומר לנו להיות כל איש שורר בביתו [3]שלח הגרדן שורר בביתו: **פרדשגא.** פקיד וגיד: **נערה.** דוד לא ביקש אלא נערה אחת [1] כל אדם הראה לשלומיו את בתו אולי תיטב בעיניו ואתשורוש כסיל הוא לקבץ את כולן הכל יודעין שלא יקח אלא אחת ואת כולן יבעל מאן דהוה ליה ברתא מטמרה: **מוכתר בנימוסו היה.** בשמות נאין. נימוס שם בלשון יון: א) [4] **נערי** לא גרסינן אלא הכי גרסינן **אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יהושע בן לוי הו:** דלא

בבוציני [1]ביום השביעי כטוב לב המלך ביין אטו עד השתא לא טב ליבה בחמרא אמר רבא יום השביעי שבת היה שישראל אוכלין ושותין מתחילין בד"ת ובדברי תשבחות אבל עובדי כוכבים שאוכלין ושותין אין מתחילין אלא בדברי תיפלות וכן בסעודתו של אותו רשע הללו אומרים מדיות נאות והללו אומרים פרסיות נאות אמר להם אחשורוש כלי שאני משתמש בו אינו לא מדיי ולא פרסי אלא כשדיי רצונכם לראותה אמרו לו אין ובלבד שתהא ערומה [6]שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו בלמד שהיתה ושתי הרשעה מביאה בנות ישראל ומפשיטן ערומות ועושה בהן מלאכה בשבת [6] היינו דכתיב [2]אחר הדברים האלה כשוך חמת המלך אחשורוש זכר את ושתי ואת אשר עשתה ואת אשר נגזר עליה כשם שעשתה כך נגזר עליה [3]ותמאן המלכה ושתי מכדי פריצתא הואי דאמר מר שניהן לדבר עבירה נתכוונו מ"ט לא אתאי א"ר יוסי בר חנינא מלמד שפרחה בה צרעת במתניתא תנא [בא גבריאל ועשה לה זנב] ויקצף המלך מאד [5] אמאי דלקה ביה כולי האי אמר רבא שלחה ליה [3]בר אהווייריה דאבא אבא לקבל אלפא חמרא שתי ולא רוי וההוא גברא אשתטי בחמריה מיד וחמתו בערה בו [4]ויאמר המלך לחכמים מאן חכמים רבנן יודעי העתים שיודעין לעבר שנים ולקבוע חדשים אמר להו דיינוה לי אמרו היכי נעביד נימא ליה קטלה למחר פסיק ליה חמריה [6] ובעי לה מינן נימא ליה שבקה קא מזלזלה במלכותא אמרו לו מיום שחרב בית המקדש וגלינו מארצנו ניטלה עצה ממנו ואין אנו יודעין לדון דיני נפשות זיל לגבי עמון ומואב דיתבי בדוכתייהו כחמרא דיתיב על דורדייה וטעמא אמרו ליה דכתיב [5]שאנן מואב מנעוריו ושוקט הוא אל שמריו ולא הורק מכלי אל כלי ובגולה לא הלך על כן עמד טעמו בו וריחו לא נמר מיד [6]והקרוב אליו כרשנא שתר אדמתא תרשיש א"ר לוי כל פסוק זה על שום קרבנות נאמר כרשנא אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע כלום הקריבו לפניך כרים בני שנה כדרך שהקריבו ישראל לפניך שתר כלום הקריבו לפניך שתי תורין אדמתא כלום בנו לפניך מזבח אדמה תרשיש כלום שימשו לפניך בבגדי כהונה דכתיב בהו [7]תרשיש ושהם וישפה מרס כלום מירסו בדם לפניך מרסנא כלום מירסו במנחות לפניך ממוכן כלום הכינו שלחן לפניך [8]ויאמר ממוכן תנא ממוכן זה המן ילמה נקרא שמו ממוכן שמוכן לפורענות אמר רב כהנא [6]מכאן שההדיוט קופץ בראש [9]להיות כל איש שורר בביתו אמר רבא [9]אלמלא אגרות הראשונות לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט אמרי מאי האי דשדיר לן להיות כל איש שורר בביתו פשיטא אפילו קרחה בביתיה פרדשכא ליהוי [10]ויפקד המלך פקידים א"ר מאי דכתיב [11]כל ערום יעשה בדעת וכסיל יפרוש אולת כל ערום יעשה בדעת זה דוד דכתיב [12]ויאמרו לו עבדיו יבקשו לאדני המלך נערה בתולה ליה ברתא אייתה ניהליה וכסיל יפרוש אולת זה אחשורוש דכתיב ויפקד המלך פקידים כל מאן דהוה ליה ברתא איטמרה מיניה [13]איש יהודי היה בשושן הבירה וגו' איש ימיני מאי קאמר אי ליחוסא קאתי ליחסיה [7] ואזיל עד בנימין אלא מאי שנא הני תנא כולן על שמו נקראו בן יאיר בן שהאיר עיניהם של ישראל בתפלתו בן שמעי בן ששמע אל תפלתו בן קיש שהקיש על שערי רחמים ונפתחו לו קריי ליה יהודי אלמא מיהודה וקרי ליה ימיני אלמא מבנימין קאתי [13]אמר רב נחמן מרדכי מוכתר בנימוסו היה [7]אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יהושע בן לוי אביו מבנימין ואמו מיהודה ורבנן אמרי משפחות מתגרות זו בזו משפחת יהודה אומרת אנא גרים דמתיליד מרדכי דלא קטליה דוד לשמעי בן גרא ומשפחת בנימין אמרה מינאי קאתי רבא אמר כנסת ישראל אמרה לאידך גיסא ראו מה עשה לי יהודי ומה שילם לי ימיני מה עשה לי יהודי דלא

תורה אור השלם

1. ביום השביעי כטוב לב המלך ביין אמר למהומן בזתא חרבונא בגתא ואבגתא זתר וכרכס שבעת הסריסים המשרתים את פני המלך אחשורוש:
אסתר א י
2. אחר הדברים האלה כשך חמת המלך אחשורוש זכר את ושתי ואת אשר עשתה ואת אשר נגזר עליה:
אסתר ב א
3. ותמאן המלכה ושתי לבוא בדבר המלך אשר ביד הסריסים ויקצף המלך מאד וחמתו בערה בו: אסתר א יב
4. ויאמר המלך לחכמים ידעי העתים כי כן דבר המלך לפני כל ידעי דת ודין: אסתר א יג
5. שאנן מואב מנעוריו ושקט על שמריו ולא הורק מכלי אל כלי ובגולה לא הלך על כן עמד טעמו בו וריחו לא נמר: ירמיהו מח יא
6. והקרב אליו כרשנא שתר אדמתא תרשיש מרס מרסנא ממוכן שבעת שרי פרס ומדי ראי פני המלך הישבים ראשונה במלכות:
אסתר א יד
7. והמזר הרביעי תרשיש ושרם וישפה משבצים זהב יהיו במלואתם:
שפות כח כ
8. ויאמר ממוכן לפני המלך והשרים לא על המלך לבדו עוותה ושתי המלכה כי על כל השרים ועל כל העמים אשר בכל מדינות המלך אחשורוש: אסתר א טז
9. וישלח ספרים אל כל מדינות המלך אל מדינה ומדינה ככתבה ואל עם ועם כלשונו להיות כל איש שרר בביתו ומדבר בלשון עמו: אסתר א כב
10. ויפקד המלך פקידים בכל מדינות ממלכותו ויקבצו את כל הנערה בתולה טובת מראה אל שושן הבירה אל בית הנשים אל יד הגא סריס המלך שמר הנשים ונתון תמרוקיהן: אסתר ב ג
11. כל ערום יעשה בדעת וכסיל יפרש אולת: משלי יג טז
12. ויאמרו לו עבדיו יבקשו לאדני המלך נערות בתולות ונעמות מראה: אסתר ב ב
13. איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני:
אסתר ב ה

רבינו חננאל

סכו רביעית היין לכי. איהו בקרי ואיתתיה בוציני, פי' שניהם לוגוס (תכוונו). מוכתר בנימוסו, פי' מצויין בדתי כל התורה היה כעדי שהיה בדורו ידוע ומהיר במצות, ורבה בר רב הונא עדיף מיניה, בענוותנות, דהא אמר רבא תלת מילי בעאי משמייא חכמתיה דרב הונא ועניתיה דרב חסדא יהבו לי, ענוותנותיה דרבה בר רב הונא לא יהבו לי.

מסורת הש"ס

ג) (סוטה מ:), ס"ת לא גרים כר, ג) (בע"ז מיחא מוסקת מן ספרים דגרסי פים יהודי היה כשושן הבירה וגו' אמר רב נחמן מוכתר בנימוסו היה פי' שמתון כאים הבנים כדברים סמוכים על שמי נקראים ו"ם דגרסי קרי ליה יהודי וקרי ליה ימיני יהודי אלמא מיהודה קאתי ימיני אלמא מבנימין קאתי אמר רב נחמן מרדכי מוכתר בנימוסו היה ולא הבינו הכל כשם שהבינו מלכות ולכך קריהו על שם יהודה שהיה חשוב מכל השבטים ולאו ממנו מלגים). ד) (בע"ז גרים רבה בר רב הונא ורבה בר בר חנה אמר בר חנה בשמים דדבי יהושע בן לוי אמרו אביו מבנימין וכו' וע"ש בפרש"י ובערוך ערך נמם ב כתב בזה"ל מרדכי מוכתר בנימוסו היה בעבדי פיוטים מלון בדפי הפוטים בעבדי סהיה יהוא בדוכרי חיבר בעבדי ד) [ל"ל בעבדי פי' בע"ז בפרש"י שם פי' בערוך ערך נמם ובערך עדיין. ו) [וע"ע תוס' יבמות עו: ד"ה מבנימין ותוס' סוטה ט.]. ז) [ע' פרקי דר"א פמ"ט].

גליון הש"ם

גמ' אמר ר"ב מבאן שהחדיוט כו'. עי' יהושע' פרק ד דסנהדרין ס"ח: שם אמר ר"ב אלטלא. ע"ל כא ע"א תד"ה אלמלא: רש"י ד"ה נעי' לא נרפי'. עי' דבר נחמד בספר מקום שמואל:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מלאכה בשבת לפיכך נגזר עליה בשבת הייט דכתיב: (ב) שם ויקצף המלך מאד וחמתו בערה בו אמאי דלקה: (ג) שם פסוק זה אמרויה ודכיר לה ובמי לה מיון: (ד) שם ליחסיה דליזיל עד בנימין מאי אנא הני תלתא תנא כולן כל"ל ותינא אלא נמחק: (ה) רש"י ד"ה אמרי מאי יכו' לחיות כל איש שורר בביתו פשיטא שאף הגרדן: (ו) ד"ה נערה וכו' נערה אחת לפיכך כל אדם יכו' ואתשורוש היה כסיל יכו' מטמרה מיניה הס"ד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה נערי לא גרסינן. נ"ב עיין מה בספר מקום שמואל בשבר המירוקים:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com